

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Prop. 34 L

(2009–2010)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og lov om pensjonsordning for sykepleiere (tidsbegrenset unntak fra avkortingsregler)

*Tilråding fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet av 6. november 2009,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Innledning

Arbeids- og inkluderingsdepartementet, i samråd med Fornyings- og administrasjonsdepartementet, legger med dette fram forslag til endringer i

- lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse § 26 sjette ledd
- lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 7 nr. 1
- lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere § 11 tredje ledd

I forbindelse med utbrudd av influensa A (H1N1) legger regjeringen til rette for at kvalifisert og nødvendig personell ved behov kan mobiliseres til arbeid i offentlig helsesektor. Alderspensjonister er i denne sammenheng en aktuell gruppe som kan mobiliseres.

Felles for de pensjonsordningene som her foreslås endret, er at arbeidsinntekt kan medføre avkorting eller bortfall av pensjon. Departementet legger ved denne proposisjonen fram forslag som innebærer at disse reglene suspenderes på nærmere angitte vilkår og for en begrenset periode i forbindelse med utbrudd av influensa A.

2 Bakgrunn

Vi står overfor en situasjon hvor det er grunn til å anta at langt flere kan bli syke enn ved ordinær sesonginfluensa.

Selv om en pandemi mest sannsynlig vil kunne håndteres med dagens personellressurser, kan et behov for økt bemanning i offentlig helsesektor ikke utelukkes.

For å møte et slikt bemanningsbehov, legger regjeringen til rette for at det kan rekrutteres kvalifisert personell gjennom frivillig mobilisering. Der som situasjonen likevel tilsier det, kan det være aktuelt for myndighetene å beordre kvalifisert personell til tjeneste.

Lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap (helse- og sosialberedskapsloven) har til formål å verne befolkningens liv og helse og bidra til at nødvendig helsehjelp og sosiale tjenester kan tilbys befolkningen under krig og ved kriser og katastrofer i fredstid, jf. § 1-1 første ledd. I medhold av § 4-1 første ledd kan beordringspliktig personell blant annet pålegges å forbli i tjeneste ut over ordinær arbeidstid, møte fram på nærmere angitt sted

og utføre nærmere tilvist arbeid innen virksomheter loven omfatter.

Helse- og omsorgsdepartementet har med hjemmel i lovens § 1-4 fastsatt midlertidig forskrift 18. september 2009 nr. 1200 om utvidelse av personellmessig virkeområde for lov om helsemessig og sosial beredskap. Forskriften utvider gruppene med personell som kan mobiliseres, slik at blant annet alderspensjonister kan beordres på lik linje med annet personell som loven omfatter. Helse- og omsorgsdepartementet vurderer løpende om den midlertidige forskriften skal settes i kraft.

Generelt for de pensjonsordningene som foreslås endret, gjelder at pensjonisten ikke fritt kan jobbe ved siden av pensjonen før den avkortes eller faller bort, se redegjørelsen i punkt 3. Departementet foreslår bestemmelser som suspenderer disse reglene ved frivillig eller pålagt arbeid i forbindelse med utbrudd av influensa A. Det understrekes at framlegget gjelder i en avgrenset periode, og kun i forbindelse med arbeid innenfor et nærmere fastsatt virkeområde.

En annen gruppe som kan mobiliseres i en pandemisituasjon er alderspensjonister i folketrygden. Alderspensjon fra folketrygden avkortes ikke ved inntekt for pensjonister i aldersgruppen 67-68 år, se lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd § 19-6 andre ledd. Disse vil dermed kunne jobbe i forbindelse med utbrudd av influensa A uten avkorting eller bortfall av pensjon. Regjeringen har foreslått å fjerne avkortingen av pensjon også for 69-åringer fra 1. januar 2010.

3 Gjeldende rett

3.1 Lov om Statens Pensjonskasse

I lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse oppstilles en tjenstepensjonsordning for ansatte i staten med minst 14 timers arbeidsuke. Store deler av undervisnings- og forskningssektoren er også medlemmer. I tillegg kan virksomheter som statsforetak, statsaksjeselskaper og andre virksomheter med offentlig tilknytning velge medlemskap for de ansatte på frivillig basis.

Et medlem kan fratre med løpende alderspensjon ved stillingens aldersgrense, jf. lovens § 21 første ledd. Aldersgrensen er som hovedregel 70 år. Man kan også fratre ved 67 år om man tar ut folketrygdens alderspensjon. For noen stillinger gjelder en lavere aldersgrense enn 70 år (65, 63 og 60 år). Er summen av alder og tjenestetid minst 85 år kan man fratre 3 år før stillingens aldersgrense.

Forholdet til inntekt ved siden av alderspensjo-

nen er regulert i lovens § 26 tredje ledd, hvor tredje og fjerde punktum lyder:

«Løpende alderspensjon faller også bort ved ny innskottsplikt dersom grunnlaget i den nye stilling er minst like stort som grunnlaget i den tidligere stilling. Er grunnlaget i den nye stilling mindre, utbetales pensjon av forskjellen mellom grunnlagene.»

Avkorting av alderspensjon er således knyttet opp til at man igjen tar en stilling som gir rett til medlemskap i tjenstepensjonsordningen. Tar man en stilling som gir rett til medlemskap i en annen offentlig tjenstepensjonsordning, vil dette også medføre avkorting av pensjonen fra Statens Pensjonskasse. Det følger av overføringsavtalen som er inngått mellom Statens Pensjonskasse og de fleste andre leverandører av offentlige tjenstepensjonsordninger i norske kommunale pensjonskasser, livsforsikringsselskap og lovfestede pensjonsordninger. Avtalen innebærer at opptjente pensjonsrettigheter i andre ordninger overføres til siste pensjonsordning man er medlem i. En stilling som gir rett til medlemskap i en annen offentlig tjenstepensjonsordning som er med i avtalen vil dermed være likestilt, og medføre avkorting av alderspensjonen fra Statens Pensjonskasse. Et særskilt forhold ved Statens Pensjonskasse er at uføre- og alderspensjonister er medlemmer også når arbeidstiden er kortere enn 14 timer per uke, jf. lov om Statens Pensjonskasse § 5 første ledd tredje punktum.

Ved arbeid i privat sektor eller ved arbeid under minstegrensen for medlemskap i offentlige tjenstepensjonsordninger, kan man følgelig oppbevare full alderspensjon.

Etter forskrift 19. desember 2003 nr. 1618, fastsatt med hjemmel i lovens § 5, kan en alderspensjonist ansettes på såkalte pensjonistvilkår uten at alderspensjon avkortes. Det vil si at man får pensjonistlønn, som per januar 2009 er på 155 kroner per time.

3.2 Lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

Lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. oppstiller en tjenstepensjonsordning for nærmere angitt ansatte ved apotek. I tillegg er enkelte arbeidstakere innenfor farmasifaget tilknyttet ordningen etter vedtak av Fornyings- og administrasjonsdepartementet.

Et medlem får alderspensjon når vedkommen fratrer sin stilling ved eller etter nådd aldersgrense, jf. lovens § 7 nr. 1.

Når det gjelder arbeidsinntekt ved siden av al-

derspensjon, følger pensjonsordningen samme system som lov om Statens Pensjonskasse. Alderspensjonen skal avkortes dersom man igjen tar medlemsberettiget stilling. Minstekravet for rett og plikt til medlemskap i pensjonsordningen for apotekvirksomhet er vanligvis at man arbeider 15 timer per uke. Ved arbeid i privat sektor eller ved arbeid under minstegrensen for medlemskap, kan man følgelig oppebære full alderspensjon.

Pensjonsordningen for apotekvirksomhet har fra 1. april 1996 vært tilknyttet overføringsavtalen. Overføringsavtalen, se punkt 3.1, gjelder ikke for arbeidstakere som ble medlem i pensjonsordningen for apotekvirksomhet første gang 1. februar 2003 eller senere, og heller ikke for den som på det tidspunktet hadde avsluttet medlemskap i ordningen med varighet på under 6 måneder.

3.3 Lov om pensjonsordning for sykepleiere

I lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere oppstilles en obligatorisk tjenstepensjonsordning for offentlig godkjente sykepleiere ansatt i nærmere angitte stillinger.

Alderspensjon kan tas ut ved aldersgrensen for stillingen, jf. § 7 første ledd. Aldersgrensen er enten 70 år for overordnede sykepleiere, sykepleiere i administrative stillinger og undervisningsstillinger, eller 65 år for underordnede sykepleiere, jf. § 6. Dersom summen av medlemmets tjenestetid og alder er minst 85, kan alderspensjon tas ut 3 år før aldersgrensen.

Forholdet til inntekt ved siden av alderspensjon er regulert i § 11 tredje og fjerde ledd, som lyder;

«Løpende alderspensjon reduseres eller faller bort dersom pensjonisten på ny tar innskuddspliktig stilling, se § 3 første ledd bokstav b.

Alderspensjonen faller helt bort dersom forskjellen mellom den stillingen vedkommende hadde før fratreden og ny stilling er mindre enn 10 prosentenheter.»

Spørsmålet om avkorting eller bortfall av alderspensjon ved arbeidsinntekt er knyttet opp mot at man begynner i en slik stilling at man igjen opptjener rettigheter i ordningen. Hovedregelen for medlemskap i ordningen er fast ansettelse på minst halvparten av full stilling og minst 14 timer per uke, eller ved midlertidig ansettelse på minst 168 timer per kvartal.

På bakgrunn av overføringsavtalen, se nærmere punkt 3.1, vil også en medlemsberettiget stilling i en annen offentlig tjenstepensjonsordning som utgangspunkt være likestilt med stilling i sykepleier-

ordningen. Pensjonen fra sykepleierordningen vil i så fall bli avkortet eller falle bort.

4 Departementets vurdering og forslag

4.1 Innledning

En pandemisituasjon vil mest sannsynlig kunne håndteres med dagens personellressurser i helsesektoren og de ordinære virkemidler virksomhetene disponerer. Det kan likevel ikke utelukkes et behov for økt bemanning. Alderspensjonister som tidligere har jobbet i helsesektoren er en gruppe som det er aktuelt å mobilisere til tjeneste.

4.2 Frivillig tjeneste

Økt mobilisering kan skje ved at det legges til rette for at disse personene frivillig melder seg til tjeneste. Etter dagens regler kan pensjonen på nærmere vilkår avkortes eller falle bort, og det vil sannsynligvis være mindre interessant for pensjonisten å frivillig melde seg til tjeneste. Som et hensiktsmessig virkemiddel foreslår departementet regler som medfører at løpende alderspensjon likevel ikke avkortes eller faller bort på grunn av arbeidsinntekt i forbindelse med utbrudd av influensa A.

Gjeldende regler om avkorting og bortfall av pensjon ved arbeidsinntekt er klare og absolutte i sin form, slik at eventuelle unntak bør i alminnelighet begrenses og være godt begrunnet. I en pandemisituasjon er det overordnede formålet at den offentlige helsetjenesten opprettholder nødvendig helsehjelp. For å realisere dette formålet, foreslår departementet at inntekt fra frivillig arbeid i offentlig helsetjeneste eller hos private som i henhold til lov eller avtale tilbyr helsetjenester til befolkningen, likevel ikke skal medføre avkorting eller bortfall av pensjon.

Begrepet offentlig helsetjeneste skal forstås på samme måte som tilsvarende uttrykk i helse- og sosialberedskapsloven § 1-3 første ledd bokstav a. Dette omfatter typisk virksomheter som går inn under lov om spesialisthelsetjenesten m.m., lov om helseforetak m.m. og lov om helsetjenesten i kommunene. Arbeid for private som i henhold til lov eller avtale med det offentlige tilbyr helsetjenester til befolkningen, jf. tilsvarende uttrykk i helse- og sosialberedskapsloven § 1-3 første ledd bokstav b, likestilles.

I lys av formålet med endringsforslaget, oppstilles for frivillig tjeneste et vilkår om at arbeidet må være nødvendig for å møte et personellbehov som

skyldes utbrudd av influensa A. Arbeidet er nødvendig først når ordinære tiltak er utprøvd, som for eksempel bruk av pålagt overtid, vikarer, omdispensering av bestående personell osv.

Videre må arbeidet relateres til et ekstraordinært behov som følge av pandemien. Det blir ikke adgang til å dekke opp et eventuelt alminnelig underskudd på arbeidskraft eller at arbeidet som er tenkt utført ikke har en direkte sammenheng med pandemien, som for eksempel alminnelig vedlikehold osv.

4.3 Beordret tjeneste

Dersom frivillig tjeneste viser seg ikke å være tilstrekkelig for å håndtere en pandemisituasjon, kan myndighetene med hjemmel i helse- og sosialberedskapsloven § 4-1 første ledd beordre personell til tjeneste.

I forbindelse med utbrudd av influensa A har Helse- og omsorgsdepartementet i midlertidig forskrift om utvidelse av personellmessig virkeområde for lov om helsemessig og sosial beredskap av 18. september 2009 nr. 1200, fastsatt at også tidligere ansatte i helsesektoren og særskilt kvalifisert personell skal omfattes av loven. Tidligere ansatte kan være alderspensjonister, som dermed blant annet kan beordres på lik linje med annet personell som går inn under loven. Det følger av lovens § 4-1 tredje ledd at personer som har fylt 65 år likevel ikke kan beordres. Helse- og omsorgsdepartementet vurderer løpende om den midlertidige forskriften skal settes i kraft.

Beordring iverksettes først etter beslutning av Kongen, jf. lovens § 1-5 nr. 2, og framstår dermed som et virkemiddel forbeholdt en unntakssituasjon. Det er ikke grunnlag for å stille de som beordres i en annen stilling enn de frivillige i forhold til avkorting eller bortfall av pensjon, slik at departementet foreslår tilsvarende regler også for disse.

Ved beordring vil arbeid utført i de virksomheter som omfattes av helse- og sosialberedskapsloven § 1-3 første ledd bokstav a til c, falle inn under framlegget til lovendringer.

4.4 Særlige forhold ved tjenestepensjonsordningene

Som det framkommer i punkt 3.1 til 3.3 er dagens regler for avkorting av alderspensjon i tjenestepensjonsordningene knyttet opp til at pensjonisten igjen tar en medlemsberettiget stilling. I de foreslåtte endringer vil inntekt i forbindelse med pandemien ikke medføre at pensjonen skal avkortes eller

falle bort. Dersom inntekten medfører at vedkommende fyller vilkårene for en medlemsberettiget stilling, vil pensjonisten fortsatt kunne få rett til medlemskap og de rettigheter som følger medlemskapet.

Enkelte alderspensjonister kan ha pensjon fra kommunale tjenestepensjonsordninger som ikke omfattes av dette framlegget. Disse ordningene følger i stor grad de samme regler som gjelder for Statens Pensjonskasse. Reglene er vedtektsfestet. I den grad aktuelt personell får pensjon fra en slik tjenestepensjonsordning, forutsetter departementet at disse ordninger følger samme endring som foreslås i framlegget.

4.5 Ikraftsetting og opphør

Departementet foreslår at endringene trer i kraft straks, og gis virkning fra og med 1. oktober 2009. Pensjonister som har utført arbeid i forbindelse med utbrudd av influensa A fra denne dato, og som ellers fyller vilkårene i framlegget, får ikke avkorting eller bortfall av pensjonen. Virkningstidspunktet er fastsatt på bakgrunn av at enkelte pensjonister allerede frivillig gjør tjeneste i forbindelse med utbrudd av influensa A.

Behovet for ekstrapersonell i helsesektoren antas å være aktuelt i en begrenset periode, slik at lovendringene uansett opphører å gjelde 1. juli 2010.

5 Administrative og økonomiske konsekvenser

Forslagene vil kunne medføre visse administrative konsekvenser for de offentlige tjenestepensjonsleverandørene i forbindelse med den eventuelle påfølgende inntektskontrollen. Omfanget av behovet for frivillig eller beordret tjeneste er imidlertid usikkert, slik at det er vanskelig å ha noen sikker formening om hvor omfattende disse konsekvensene kan bli.

Departementets framlegg antas ikke å ha budsjettmessige konsekvenser for tjenestepensjonsordningene. Det er vanskelig å anslå eventuelle innsparte pensjonsutgifter dersom avkorting opprettholdes, da dette avhenger av den enkeltes pensjonssituasjon. Det må også antas at færre ville melde seg til tjeneste dersom avkorting opprettholdes.

6 Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget

6.1 Merknader til endringen i lov om Statens Pensjonskasse

I forslaget til nytt sjette ledd i § 26, gjøres unntak fra bestemmelsen om avkorting eller bortfall av løpende pensjon i tredje ledd tredje og fjerde punktum. Forslaget til sjette ledd første punktum gjelder for inntekter fra arbeid i forbindelse med beordret tjeneste etter helse- og sosialberedskapsloven. Forslaget oppstiller for det første et krav om at beordringen omfatter tjeneste i virksomheter som går inn under helse- og sosialberedskapsloven § 1-3 bokstav a til c. For det andre at beordringen gjelder tjeneste i disse virksomhetene på grunn av utbrudd av influensa A.

I forslagens sjette ledd andre punktum likestilles frivillig tjeneste i offentlig helsetjeneste med beordret tjeneste, når arbeidet er nødvendig for å møte et behov for personell, og behovet er ekstraordinært på grunn av utbrudd av influensa A.

Det vises til punkt 4.

6.2 Merknader til endringen i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

I forslaget til nytt femte og sjette punktum i § 7 nr. 1 fastsettes at løpende alderspensjon etter § 7 nr. 1 første punktum ikke avkortes eller faller bort. Forslaget til femte punktum gjelder for inntekter fra arbeid i forbindelse med beordret tjeneste etter helse- og sosialberedskapsloven § 1-3 bokstav a til c.

I forslagens sjette punktum likestilles frivillig tjeneste i offentlig helsetjeneste med beordret tjeneste, når arbeidet er nødvendig for å møte et behov for personell, og behovet er ekstraordinært på grunn av utbrudd av influensa A.

Det vises til punkt 6.1.

6.3 Merknader til endringen i lov om pensjonsordning for sykepleiere

I forslaget til nytt andre punktum i § 11 tredje ledd, gjøres unntak fra bestemmelsen om avkorting eller bortfall av løpende pensjon i tredje ledd første punktum. Forslaget gjelder for inntekter fra arbeid i forbindelse med beordret tjeneste etter helse- og sosialberedskapsloven § 1-3 bokstav a til c.

Etter forslagens tredje punktum likestilles frivillig tjeneste i offentlig helsetjeneste med beordret tjeneste, når arbeidet er nødvendig for å møte et behov for personell, og behovet er ekstraordinært på grunn av utbrudd av influensa A.

Det vises til punkt 6.1.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og lov om pensjonsordning for sykepleiere (tidsbegrenset unntak fra avkortingsregler).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og lov om pensjonsordning for sykepleiere (tidsbegrenset unntak fra avkortingsregler) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og lov om pensjonsordning for sykepleiere (tidsbegrenset unntak fra avkortingsregler)

I

I lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse skal § 26 nytt sjette ledd lyde:

Løpende alderspensjon faller likevel ikke bort eller reduseres etter tredje ledd ved beordret tjeneste i forbindelse med influensa A (H1N1), jf. lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap § 1-3 bokstav a til c. Frivillig tjeneste i offentlig helsetjeneste som er nødvendig for å møte et ekstraordinært personellbehov i forbindelse med influensa A (H1N1), likestilles med beordret tjeneste.

II

I lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv., skal § 7 nr. 1 nytt femte og sjette punktum lyde:

Løpende alderspensjon faller likevel ikke bort eller reduseres ved beordret tjeneste i forbindelse med influensa A (H1N1), jf. lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap § 1-3 bokstav a til c. Frivillig tjeneste i offentlig helsetjeneste som er nødvendig for å møte et ekstraordinært personellbehov i forbindelse med influensa A (H1N1), likestilles med beordret tjeneste.

III

I lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere skal § 11 tredje ledd nytt andre og tredje punktum lyde:

Dette gjelder likevel ikke ved beordret tjeneste i forbindelse med influensa A (H1N1), jf. lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap § 1-3 bokstav a til c. Frivillig tjeneste i offentlig helsetjeneste som er nødvendig for å møte et ekstraordinært personellbehov i forbindelse med influensa A (H1N1), likestilles med beordret tjeneste.

IV

Ikraftsetting og opphevelse

Loven her trer i kraft straks, med virkning fra og med 1. oktober 2009. Lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse § 26 nytt sjette ledd, lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 7 nr. 1 nytt femte og sjette punktum og lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere § 11 tredje ledd nytt andre og tredje punktum opphører å gjelde 1. juli 2010.

Trykk: A/S O. Fredr. Anesen, November 2009